

OKUL ÖNCESİ KURUM YÖNETİCİLERİ VE VELİ GÖRÜŞLERİ IŞIĞINDA OKUL ÖNCESİNDE DİN EĞİTİMİ

(Araştırma Makalesi)

Mehmet Zeki GÖKSU (*)

Öz

Bu araştırma, okulöncesi kurum yöneticileri ile bu kurumlarda öğrencisi bulunan velilerin okul öncesi din eğitimine ilişkin görüşleri ışığında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde il müftülüklerince organize edilen okul öncesi Kur'an kurslarındaki uygulamalar hakkında bilgi edinmek, ortaya çıkan sorunları tespit etmek ve çözüm önerilerinde bulunmak amacıyla yapılmıştır. Erzincan İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve İl Müftülüğü protokolü ile kurumlarında okul öncesi Kur'an kursları açılan 4 okul öncesi kurum yöneticisi ile odak grup görüşmesi yapılmış, çocuğunu hem okul öncesi eğitimine hem de Kur'an kursuna gönderen 24 öğrenci velisi ile bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması deseni kullanılan araştırmada amaçlı örneklem stratejisi benimsenmiştir. Elde edilen bulgulardan bazıları şunlardır: Okul öncesi yöneticileri, Kur'an kurslarında görev yapan müftülük personeli usta öğreticilerin pedagojik formasyon ve sınıf yönetimi konusundaki eksikliklerini gidermek amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında uygulamalı staj yapmalarını önermektedir. Ayrıca okul öncesi din eğitiminin okul öncesi programında yer alması ve okul öncesi kurumlarda seçmeli ders olarak verilmesi fikri hem okul yöneticileri hem de veliler tarafından olumlu karşılanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, Okul öncesi eğitim kurumları, Kur'an kursu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı.

Preschool Religious Education in the Light of School Administrators and Parents' Views

Abstract

This research was carried out in order to obtain information about the current practices of pre-school Quran courses affiliated to the Presidency of Religious Affairs and to identify the problems that arise in the light of the views of pre-school institution administrators and parents who have students in these institutions. Thus, some solution

*) Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı, (e-posta: zeki.goksu@erzincan.edu.tr)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0875-2226>

has been proposed for pre-school religious education and teaching. Focus group interviews were held with 4 preschool administrators who work in Erzincan City Center and have knowledge about preschool Qur'an Courses, and individual interviews were held with 24 parents of students who send their children to both preschool education and Qur'an courses. Purposive sampling strategy was adopted in the research in which a case study design was used. The findings show that the school administrators suggest the novice teachers who work in the Qur'an courses to do practical internships in preschool education institutions in order to eliminate their deficiencies in pedagogical formation and classroom management. And also, the idea that preschool religious education should be included in the official preschool curriculum and should be offered as an elective in preschool institutions were welcomed by both school administrators and parents.

Keywords: Religious education, Kindergarten, Quran courses, Presidency of Religious Affairs, Ministry of National Education.

Giriş

Eğitim; bireylerin toplum hayatında yer edinmeleri için gerekli beceri, bilgi ve anlayış sahibi olmalarına, kişiliklerini geliştirmelerine, okulda veya okul dışında, direkt ya da dolaylı yardım, terbiye olarak tanımlanmıştır (Eğitim Terimleri Sözlüğü, 1974). Bu açıdan bakıldığında eğitimin insan hayatı için ne denli önemli olduğu aşikardır. Erken çocukluk ve çocukluk dönemlerine dair eğitimin sağlıklı bir biçimde ele alınması, birey kadar toplumun geleceği için de bir zorunluluktur. “Ağaç yaşken eğilir” atasözü bu gerçeği vezir bir şekilde ifade eder.

Çocuğun eğitim-öğretim faaliyetleriyle tanıştığı ilk formal kurum okul öncesi kurumlarıdır (Oktay, 1990). Okul öncesi kurumlarında alınan eğitim çocuğun hayatında önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü çocukluk döneminde elde edilmiş bilgilerin, tecrübe edilmiş becerilerin bireyin daha sonraki yaşamını gerek ahlaki gerekse inanç ve değerler konusunda etkilediği bilinmektedir. Zira çocuğun doğumundan önceki süre de dahil olmak üzere içinde bulunduğu tüm durumlar onu bilişsel ve duyuşsal yönden etkilemekte ve yaşamının ilerleyen dönemlerinde bir şekilde karşısına çıkmaktadır (Oruç, 2017). Bu durum din, ahlak ve değerler eğitimi içinde söz konusudur. Birey, çocukluk döneminde aldığı din eğitimine ve ahlaki değerlere dair tutum ve eğilimleri sonucunda gençliğini, hatta yetişkinlik ve yaşlılığını da şekillendirir (Dam, 2017). Bu sebeplerdir ki çocukların sosyal, duygusal, zihinsel gelişmelerine yardımcı olan yöntemler konusunda ne kadar hassas davranılıyorsa, din eğitimleri konusunda da o kadar hassas olunması gerekir. Çünkü bugünün eğitim anlayışı, ısrarla duygusal zekâ ve heyecan gelişimi eğitime vurgu yapan ruhsal eğitimin, bilişsel eğitim çalışmalarından daha fazla önemsenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ucu sonsuza dayalı bir güven, sevgi destekli bir inanç ve hoşgörüyü barındıran merhamet, geçmişini sağlıklı değerlendirme gücü veren cesaret gibi özellikler, ancak din eğitimi ile kazandırılabilir ve bu kazanımların çocuklara katacağı değerler oldukça büyüktür. Artık bir bireyin hayat için anlam oluşturma çabalarının ancak manevi eğitim ile oluşacağı insanlığın kabul ettiği bir gerçekliktir (Mehmedoğlu, 2004).

Çocuğun erken yaşlarda doğru ve ehil ellerden din eğitimini almaya başlaması, ileriki yaşamında sağlıklı ve bilinçli bir dini hayata sahip olmasını sağlar. Bu eğitim verilirken direk ilahi ve kutsala dair bilgilerin yüklenmesinden ziyade çocuğun pedagojik ve ruhsal gelişimi doğrultusunda eğitim verilmesine dikkat edilmelidir (Oruç, 2017). Bu yüzden de bu eğitimin herkes tarafından değil, pedagojik formasyonu olan uzman kişiler tarafından verilmesinin elzem olduğu aşikardır.

Türkiye`de okul öncesinde din eğitimi/öğretimi faaliyetlerinin tarihçesi çok yenidir. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında ilkokul, ortaokul hatta lise düzeyinde bile din eğitimi/öğretimi faaliyetleri çalkantılı bir şekilde devam etmiştir (Bk: Ayhan, 2014). Bununla birlikte sözkonusu yıllara ait okul öncesi dönemini kapsayacak din eğitimi/öğretimi hususunda herhangi çaba görülmemektedir. 2000`li yıllardan itibaren okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması yönünde çabalar artmış, özellikle 2011 ve sonrasında camilerde düzenlenen yaz kur`an kursları dışında okul öncesi dönemi yaş grubu özelinde Diyanet İşleri Başkanlığının din eğitimi hususunda çeşitli girişimleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte okuöncesi din eğitimi konusunda ilgili mevzuatta (kanunlar) açık bir düzenlemeye rastlanmamıştır. Ancak “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur`an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönergesinin 56. maddesinde “4-6 yaş grubu Kur`an kursları öğretim programı uygulaması” başlığı altında detaylı bir şekilde yer verildiği görülmüştür. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından her yıl yayınlanan Kur`an Kursları Uygulama Esaslarında “Çocuklara Yönelik Yaygın Din Eğitimi” başlığı altında bu kurslarda yapılacak uygulamalar hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır.

Okul öncesi Kur`an kursları ile ilgili son yıllarda yaşanan gelişmeler bu hususta yapılan akademik çalışmalara konu olmuştur. Bunlardan ilki 4-6 yaş kur`an kursu öğretim programını, dini gelişim kuramları açısından incelemeyi amaçlayan bir çalışmadır. Araştırmanın sonucunda ise programın genel yapısının, içeriği ile çocukların gelişimine büyük oranda katkı sunduğunun tespit edildiği görülmüştür. Fakat bazen konu merkezli yaklaşımın benimsenmesinin vermiş olduğu etkiyle içeriğin bazı kısımlarının çocukların gelişim seviyesinin üstünde olduğu da ifade edilmiştir (Tosun ve Çapcıoğlu, 2015).

Bu hususta yapılan diğer bir çalışmada ise 4-6 yaş kur`an kursları ile alakalı veli ve öğreticilerin bakış açısıyla bilgi edinmek ve bazı çıkarımlarda bulunmak maksadıyla yapılmıştır. Samsun ilinde yapılan çalışmada eğitim veren Kur`an kursu öğreticilerinin pedagojik formasyon açısından yetersiz oldukları tespit edilmiş, yer yer müfredatta öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği konuların var olduğu ifade edilmiştir (Gün, 2016).

Yaz Kur`an kursu öğreticilerinin eğitim- öğretim yeterlilikleri hususundaki algıyı ölçmeyi hedefleyen diğer bir araştırma ise Bolu ilinde 225 öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda ise öğreticilerin metot-teknik yönünden ve mesleki ilerleme alanlarında eksikliklerinin olduğu, bilhassa bu iki bölüm için gereken düzenlemelerin yapılması ve gerekli tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır (Öz, 2017).

Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren 4-6 yaş grubu okul öncesi kurslarında sunulan eğitimin sorunlarını, içeriğin ve eğitim programının istenilen hedef-

lere ulaştırıp ulaştırmadığını, müfredatta var olan “din eğitimi etkinliklerini nasıl kullandıklarını”, “din eğitimi etkinliklerinden nasıl yararlandıklarını”, “çocuklara verilen din eğitiminin dini gelişimlerine katkı sağlayıp sağlamadığını” belirleme amacı taşıyan bir diğer araştırmada ise halihazırdaki müfredatta çocukların gelişim basamaklarına uygun olmayan konuların bulunduğu, öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan ders materyalleri ile ders esnasında yapılan etkinliklerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Genç, 2019).

Muş ilinde yapılan bir uygulamada ise Millî Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ortaklaşa yaptıkları protokole bağlı olarak Kur'an kursu öğretmenleri okul öncesi eğitim veren kurumlarda görevlendirilmektedir. Bu kurumlarda okul öncesi eğitimde görev yapmakta olan kur'an kursu öğretmenlerinin yapmış oldukları faaliyetlerin ne ve nasıl olduğunu tespit etmek amacı taşıyan çalışmada, kurslarda görevli öğretmenlerin pedagojik anlamda eksikliklerinin olması, bununla birlikte planlanan programdan elde edilecek kazanımların çocukların seviyelerinin üstünde olması ve Kur'an'ı Kerimin yüzünden okunmasına yönelik öğretim faaliyetlerine öncelik verildiği hususları çıkarılan sonuçlardandır (Karasu, 2019).

Alanda yapılan diğer bir araştırma ise Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde oluşturulan 4-6 yaş grubu okul öncesi kurslarda görev alan usta öğretici algılarına göre öğretim faaliyetlerindeki yetkinlikleri, öğrenci ve velileriyle ilgili tecrübelerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Sonuç olarak, görevli öğretmenlerin pedagojik açıdan yetersizlikleri, yapılan hizmet içi eğitim faaliyetlerinin pratik hayata uygulanamamasından dolayı verimli bir şekilde sonuçlanmadığı tespit edilmiş, öğrenci velilerine yönelik de kurslar düzenlenmesinin önemine işaret edilmiştir (Yazıbaşı, 2020).

Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde açılmış olan okul öncesi Kur'an kurslarında görevli öğretmenlerin pedagojik formasyon açısından yeterlilik düzeylerinin araştırıldığı diğer bir çalışmada ise, bu kurslarda görev alan öğretmenlerin kendilerini öğretim ve yetiştirme anlamında yetkin görmediği yönündedir. Görevli öğretmenler bilhassa öğrenci merkezli eğitim anlayışında eksik yöntem ve tekniğe sahip olduklarını dile getirmişler, sınıf yönetimini sağlama hususunda yetersiz kaldıklarını, öğrencilerle etkili iletişim sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir (Korkmaz, 2020).

Okul öncesi Kur'an kurslarında sadece Kur'an-ı Kerim'i yüzüne okuma öğretimi değil değerler eğitimi çalışmalarının da yapılması hedeflenmektedir. Konya ilinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında eğitim gören öğrencilere yönelik değerler eğitimi çalışmalarını inceleyen bir araştırmaya göre, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde açılan bu kursların ilk günden beri gelişmesi ve ilerlemesi adına çok önemli gelişmeler olduğu görülmüş, var olan sıkıntuların da yine hızlı bir şekilde giderilmesi hususunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Ancak bununla birlikte, ilgili kurslarda görev yapan öğretmenler materyal konusunda bazı eksikliklerin olduğunu belirtmişlerdir (Karaca, 2020).

Son olarak 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin kurs programıyla ilgili görüşlerini tespit etmek için yapılan araştırmada, kurslarda görev alan öğretmenlerin çoğunun 4-6 yaş grubuyla öğretim faaliyetlerinde bulunmak için yeteri kadar eği-

tim almadığı, gerekli bilgiye ve donanıma sahip olmadığı ve ilahiyat fakültelerinin ders müfredatlarının içerisinde 4-6 yaş dönemine uygun derslerin bulunmadığı gibi verilere ulaşılmıştır (Üzümcü ve Çınar, 2020).

İllere göre uygulama farklılık gösterse de Türkiye genelinde okulöncesi Kur'an kursları açılmasına karar verilmiş, on pilot il seçilmiştir. Erzincan, ilk okul öncesi Kur'an kursu açılan bu pilot illerden birisidir.. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında İl Müftülüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında yapılan bir protokol ile faaliyete geçen okul öncesi kur'an kurslarının başlangıçtan günümüze kadar kendilerini geliştirdikleri ve olumlu anlamda aşama kaydettikleri görülmektedir (Erzincan İl Müftülüğü veri hazırlama uzmanı Abdullah Kar ile 23.06.2021 tarihinde yapılan görüşme sonucunda ilgili bilgiler elde edilmiştir). Ancak faaliyet alanında bulunan çocukların 4-6 yaş grubu olması ve bu dönemin insan karakterinin gelişiminde önemli bir zaman dilimi olması göz önüne alındığında, bu kurumların sağlıklı bir zeminde ve kısa bir süre içinde tekamülünü tamamlaması elzemdir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar yetkili merciler için ufuk açıcı olmalı, problemlerin doğru tespit edilmesine ve modern eğitim anlayışına uygun pratik ve uygulanabilir çözüm önerilerigeliştirilmesine katkı sağlamalıdır.Diyanet İşleri Başkanlığı'nın din eğitimi tecrübesi ile Milli Eğitim Bakanlığının okul öncesi eğitimi deneyimi ile mevcut imkanlarını buluşturarak yeni bir öğretim modeliönerisi sunmayı hedefleyen araştırmamızbu bakımdan önem arz etmektedir.

Bu araştırma, Erzincan İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Erzincan İl Müftülüğünün iş birliğiyle açılan Kur'an kurslarında 4-6 yaş grubu çocukların Kur'an kursu eğitimindeki uygulamalar hakkında bilgi edinmek ve bu süreçte ortaya çıkan problemleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler yorumlanarak mevcut durum ortaya konulmuş, okulöncesinde din eğitimi/öğretimi faaliyetleri için bazı önerilerde bulunulmuştur. Çocukların dini gelişimi açısından oldukça önemli bir dönemi kapsayan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitiminin iyileştirilmesine katkı sağlanması araştırmacıların önem vermesi gereken bir durumdur.

1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın konusu okul öncesi kurum yöneticileri ve veli görüşleri ışığında Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı kurumlarda yapılan 4-6 yaş grubu okul öncesi din eğitimi faaliyetidir. Adı geçen Kur'an kurslarında icra edilen faaliyetler hakkında bilgi sahibi olmak, muhtemel sorunları tespit etmek ve çözüm önerilerinde bulunmak amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda okul yönetici ve öğrenci velileri algılarına göre aşağıda belirtilen problemler için yanıt aranmıştır:

A. Okulöncesi kurum yöneticileri için;

1. Okulöncesi öğrenci velilerinin din eğitimi talepleri nelerdir?
2. Resmi okulöncesi kurumlarında yapılacak din eğitimi faaliyetlerine karşı velilerin tutumu ne olabilir?
3. Erzincan İl Müftülüğünün organize ettiği okulöncesi Kur'an kursları hakkında tespitler nelerdir?

4. Resmi okulöncesi kurumlarında yapılacak din eğitimi faaliyetleri hakkında okul öncesi yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

B. Öğrenci velileri için;

1. 4-6 yaş grubu öğrencilerinin din eğitimi ihtiyacı var mıdır?
2. Okul öncesi Kur'an kurslarının tercih edilme sebepleri nelerdir?
3. Okul öncesi Kur'an kurslarından beklentiler nedir?
4. Okul öncesi Kur'an kurslarında karşılaşılan olumsuzluklar nelerdir?
5. Resmi okul öncesi eğitimi müfredatına din eğitiminin eklenmesi hakkında öğrenci velilerinin görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

Bu bölüm, araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama tekniği ve araçları, verilerin toplanması ve analizi hakkındaki bazı temel bilgilerden oluşmaktadır.

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu/durumu, özel yaşam sahası içinde çalışan "görgül bir araştırma" yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Durum çalışmaları belirlenmiş bir program, olgu veya olaya odaklanır. Elde edilen sonuçlar zengin bir şekilde betimlenir (Merriam, 2013). Katılımcı gözlem ve görüşmeleri, toplanan belgelerin analiz edilmesiyle elde edilen verilerin boyutsal ve derinlemesine incelenmesini içerir (Glesne, 2013). Bununla birlikte iyi bir durum çalışmacısı durumu açık bir şekilde betimler, temaları belirler ve analiz sonuçlarına göre çıkarımlarda bulunur (Creswell, 2013) Araştırma deseni yukarıda belirtilen hususlar ışığında seçilmiş ve aşamalı olarak uygulanmasına dikkat edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Erzincan il merkezinde bulunan dört okul öncesi kurumunda görev yapan okul yöneticileri ve bu okullara devam eden öğrencilerin velileridir. Çalışma grubu dört okulöncesi kurum yöneticisi ve bu kurumlarda öğrenim gören yirmi dört öğrenci velisinden oluşmaktadır. Araştırmada, yeterli ve sağlıklı veri elde etmek için amaçlı örneklem stratejisi benimsenmiştir. Odak grup görüşmesi için seçilen yöneticiler okulöncesinde görevli olmakla birlikte kurumlarında Erzincan İl Müftülüğü ile iş birliği içinde açılan okulöncesi Kur'an kursu bulunması sebebiyle bu kursların işleyişi hakkında detaylı bilgi sahibi olan kurum yöneticileridir. Görüşme için belirlenen öğrenci velileri ise çocuklarını hem okulöncesi eğitimine hem de okulöncesi Kur'an kurslarına göndermeleri sebebiyle tercih edilmiştir. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme stratejilerinden kartopu yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntem araştırma problemi ile ilgili zengin bilgi kaynakları ve durumları tespit etmek için kullanılan oldukça etkili bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2013) Bu yöntemin seçilme sebebi, evreni temsil edecek şekilde katılımcı yönetici ve veliler belirlenirken özel bilgi ve deneyimlerin

kullanılmasına fırsat verme düşüncesidir (Berg & Lune, 2015). Nitel çalışmalarda örneklem büyüklüğünü belirleyecek bir kural yoktur. Çünkü nitel çalışmaların geçerliliği ve anlamlılığı, örneklemin büyüklüğüne göre değil, elde edilen verilerin taşıdığı bilgi yükü ile bunları araştırmacının elde etme yeteneği ve yorumlama becerisi ile ilintilidir (Patton, 2014).

Tablo 1. Çalışma Grubuna Dair Bazı Temel Bilgiler (Okul Yöneticisi)

No	Rumuz	Cinsiyet	Görevi	Kurum	Yaş	Yöneticilik Kıdemi
1	Y1	Kadın	Müdür	Anaokulu	46	11 Yıl
2	Y2	Kadın	Müdür	Anaokulu	44	11 Yıl
3	Y3	Kadın	Müdür	Anaokulu	41	06 Yıl
4	Y4	Kadın	Müdür	Anaokulu	39	07 Yıl

Tablo 1'e bakıldığında katılımcıların tamamının kadın olduğu, kurum müdiresi görevinde buldukları,44-55 yaş aralığında oldukları ve deneyimli okul yöneticileri oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Çalışma Grubuna Dair Bazı Temel Bilgiler (Öğrenci Velisi)

No	Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Çocuk sayısı	Medeni Durumu	Mezuniyet Durumu
1	V1	Kadın	30	3	Evli	Ortaokul
2	V2	Kadın	29	3	Evli	Lise
3	V3	Kadın	32	2	Evli	Lisans
4	V4	Kadın	25	1	Evli	Ortaokul
5	V5	Kadın	44	3	Evli	İlkokul
6	V6	Kadın	30	2	Evli	İlkokul
7	V7	Kadın	33	1	Evli	İlkokul
8	V8	Kadın	30	1	Evli	İlkokul
9	V9	Kadın	58	5	Evli	İlkokul
10	V10	Kadın	56	6	Evli	İlkokul
11	V11	Kadın	35	2	Evli	İlkokul
12	V12	Kadın	30	4	Evli	İlkokul
13	V13	Kadın	45	4	Evli	İlkokul
14	V14	Kadın	36	2	Evli	İlkokul
15	V15	Kadın	42	3	Evli	İlkokul
16	V16	Kadın	41	2	Evli	İlkokul
17	V17	Kadın	30	1	Evli	Lise

18	V18	Kadın	39	3	Evli	İlkokul
19	V19	Kadın	32	2	Evli	Okulöncesi
20	V20	Kadın	43	3	Evli	İlkokul
21	V21	Kadın	40	2	Evli	Lisans
22	V22	Kadın	44	2	Evli	Lisans
23	V23	Kadın	43	1	Evli	İlkokul
24	V24	Kadın	39	4	Evli	Ortaokul

Tablo 2'ye bakıldığında katılımcıların tamamının kadın olduğu, katılımcıların yaş ortalamasının çoğunlukla 30-45 aralığında olduğu, çoğunluğun 2-3 çocuk sahibi oldukları, tamamının evli ve ağırlıklı olarak ilkokul mezunu oldukları görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, okul yöneticileri ile nitel araştırma tekniklerinden odak grup görüşmesi, velilerle ise standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu kullanılmıştır.

Odak grup görüşmesi, belirli bir konu üzerinde bir grup katılımcı ile eşzamanlı, seri ve kendi özgün yorumlarına ilaveten diğer katılımcılarla etkileşim içinde fikirlerini beyan etmelerini sağlayan yüksek kaliteli veri elde etme tekniği olarak tarif edilebilir. Bu teknik, belirli bir eğitim programı ve politikanın uygulanması gibi benzer durumlar üzerine çoklu bakış açılarının yansıtılmasını amaçlayan değerlendirme ve eylem araştırmalarında kullanılabilir (Berg & Lune, 2015; Glesne, 2013; Patton, 2014). Okul yöneticilerinden daha kapsamlı bilgi sağlamak amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir.

Görüşme yöntemi, önceden belirlenmiş ciddi bir amacı olan, soru sorma ve cevaplama tiplerine dayalı etkileşimli ve karşılıklı bir iletişim süreci olarak ifade edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme ise soruların görüşme yapılmadan önce dikkatlice ve belli bir sıraya göre kurgulanmasıdır. Bu yaklaşımla katılımcılardan elde edilecek veriler arasında miktar farklılığı ve kişiselleştirme olasılığını azaltır. Ayrıca karşılaştırma ve analiz yapmayı kolaylaştırır (Patton, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2013). Velilerin bireysel görüşlerini daha derinlemesine elde edebilmek amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir.

Araştırmanın veri toplama aracı ise araştırmacılar tarafından yöneticiler ve veliler için ayrı ayrı hazırlanan yarı yapılandırılmış açık uçlu altı sorudan oluşan görüşme formudur. Görüşme formlarında katılımcılara kendi bakış açılarından okul öncesi eğitimi değerlendirdikleri sorular sorulmuştur. Bulgular kısmında ise soru metinlerine yer verilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Odak grup görüşmelerinde kamera bireysel görüşmelerde ise ses kaydı alınmıştır. Her iki kayıt daha sonra transkript edilmek üzere saklanmıştır. Uygulama öncesi araştırmanın

amacı ile odak grup görüşmesi ve bireysel görüşme kuralları katılımcılara ifade edilmiştir. Katılımın gönüllülük esasına göre olduğu, rumuz isimlerle elde edilen verilerin değerlendirileceği, görüntülerin başka hiçbir yerde yayınlanmayıp üçüncü kişilere açık bir şekilde paylaşılmayacağı, cevapların doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmeyeceği, sadece sorulara içtenlikle cevap verilmesinin yeterli olduğu da vurgulu bir şekilde ifade edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Kamera kayıtları deşifre edilerek elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu yöntemle göre temalar belirlenmiş ve yorumlanmıştır(Yıldırım & Şimşek, 2013). Raporun niteliğini artıracak betimsel bulgu, analiz yorumlar, açık bir şekilde ortaya konulmaya özen gösterilmiştir. Veriler analiz edilirken okul öncesi kurum yöneticileri “Y” harfi ile öğrenci velileri ise “V” harfi ile kodlanarak ifade edilmiştir.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliği hususunda gerekli önlemler alınmıştır. Bu amaçla yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak hazırlanırken üç alan uzmanına gönderilmiş, gelen dönütlere göre gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Soruların yönlendirme içermeyen, açık uçlu ve katılımcıların anlayacağı şekilde sade olması için özenli davranılmış, görüşme formları aynı düzeydeki okulöncesi kurumları arasından seçilen 2 yönetici ve 2 öğrenci velisi ile teste tabi tutulmuş, sonuçlar alan uzmanları ile tartışılmış ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra forma son şekli verilmiştir

2.7. Araştırmanın Etiği

Odak grup ve görüşme yöntemiyle elde edilen araştırma verileri Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun 29.05.2020 tarih ve 05/01 sayılı onayının alınması akabinde toplanmış ve etik ilkelere bağlı kalınarak analizi yapılarak araştırmada kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölüm, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Okul öncesi Kurum yöneticileri ile bu kurumlara devam eden ve/veya bu kurumların bünyesinde Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliği ile açılan okulöncesi çocuklarına hitap eden Kur'an kurslarına devam eden öğrenci velilerin odak grup görüşmesi esnasında belirttikleri görüşlerinden elde edilen sonuçlar ve bunlarla ilgili yorumlardan oluşmaktadır.

3.1. Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Öncelikle Okul Öncesi Kurum Yöneticileri Görüşme Formundan elde edilen verilere değinilecektir.

3.1.1. Okul Yöneticilerinin, Öğrenci Velilerinin Din Eğitimi Talepleri Konusundaki Görüşleri

Okulöncesi kurumlarında öğrenim gören öğrenciler için kurum yöneticilerinden din eğitimi hususunda velilerin taleplerini tespit etmek amacıyla sorulan; “Kurumunuzda din eğitimi- öğretimi konusunda velilerden olumlu-olumsuz yönde bir talep var mı?” sorusu sorulmuştur. Yöneticilerin verdiği cevaplar incelendiğinde, çoğunlukla öğrencilere okulöncesi kurumlarında din eğitimi de verilmesi yönündedir. Okul yöneticilerinin tamamı; velilerin, çocuklarının erken yaşlarda dini bilgi ve değerlerini öğrenmelerini oldukça önemsediklerini ve bu süreçte alacakları din eğitiminin daha kalıcı olduğunu belirttiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda Y1; “Çok yoğun bir talep var. Herkes bu yaşta çocuğumuz öğretilsin ileride unutmasın diye düşünüyor. Aynı şekilde biz de küçük yaşta öğrenilen bir şeyin uzun süreli hafızada kalıcı olacağını düşünüyoruz. Benim de şahsen küçük yaşta öğrendiğim dini bilgiler şu anda hafızamda, sonradan öğrenemiyorum, hafızamda tutamıyorum yaş itibarıyla.” diye belirterek din eğitimi hususunda kendisine iletilen taleplere katıldığını ifade etmiş, erken yaşlarda dini bilgileri öğrenmenin ne kadar etkili ve önemli olduğunu vurgulamıştır. Yoğun veli taleplerine binaen Y2 ve Y3, öğleden sonra il müftülüğü ile yapılan iş birliği neticesinde kurumlarında isteyen öğrencilere din eğitimi verilmeye başlandığını, hatta bu sayede sabah gerçekleştirilen okulöncesi eğitiminde de (öğleden sonraki Kur’an kursuna katılmak için bu okulun öğrencisi olma şartı konulması sebebiyle) öğrenci sayısının arttığını ve bu durumun veliler ve öğrenciler tarafından memnuniyetle karşılandığını bildirmişlerdir. Bununla birlikte sabahki okulöncesi eğitime katılan öğrencilerin öğleden sonraki din eğitimine de katıldığı, öğleden sonra verilen kurslara daha fazla talep olduğunu da belirtmişlerdir. Y4’ün bulunduğu kurumda ise diğer iki kursa nazaran kendi bünyelerinde bir kurs açmak yerine bu taleplerin, yakında bulunan diyanetin kursuna yönlendirildiğini ki oraya da çok yoğun talebin olduğu vurgulanmıştır. Kurum yöneticilerinin vermiş olduğu bilgilere bakıldığında gerek velilerin gerekse öğrencilerin din eğitimi konusunda açık bir talebinin olduğu görülmektedir.

Öğrenci velilerinin taleplerinin ayrıntılarını tespit etmek amacıyla yöneticilere soru olarak sorulan “Veliler çocuklarına din eğitimi-öğretimi ihtiyacı konusunda nasıl taleplerde bulunmaktalar, örnek verir misiniz?” sorusuna cevaben; velilerin din eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesini önemsediklerini, bilhassa çocukların erken yaşta Kur’an-ı Kerimi yüzünden okumayı öğrenmelerini arzuladıklarını vurgulamışlardır. Bu eğitimin okulda ve okulöncesi eğitimi içinde verilmesi yönünde de görüş birliği vardır. Önemli bir diğer husus da Y1’in belirttiği gibi; bu eğitimi verecek kişilerin alanında yetkin-ehil kişiler olması gerektiridir. Ayrıca Y2; velilerin din eğitiminin okulöncesi eğitimi içinde verilmesini talep ettiklerini, Y3 ise buna ek olarak; din eğitiminin diyanet ile iş birliği içerisinde yapılmasının velilere güven verdiğini, velilerin çocuklarının Kur’an okumayı öğrenmesini bilhassa istediklerini belirtmiştir. Okul yöneticilerinin velilerin talepleri ile ilgili verdiği cevaplar incelendiğinde, din eğitimi talebi olan hemen her velinin, din eğitiminin okul öncesi dersleriyle birlikte verilmesinin önemi üzerinde durdukları ve çocuklarının fiziksel ve bilişsel gelişiminin yanında dini-manevi yönden de gelişmesini önemsedikleri anlaşılmaktadır.

3.1.2. Okul Yöneticilerinin, Din Eğitime Karşı Bazı Öğrenci Velilerinden Gelebilecek İtirazlar Hakkındaki Görüşleri

Öğrenci velilerinin okulöncesi programı içinde din eğitimi/öğretimi verilmesi hususunda oluşabilecek tepkileri tespit etmek için sorulan; “Okulda resmi okulöncesi müfredatı içerisinde yapılacak din eğitimi-öğretimi faaliyetlerinden genel olarak velilerin memnun veya rahatsız olacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar üzerine; çoğu kurum yöneticisi, velilerin bu durumdan hoşnut olacağını, zaten bu gibi taleplerin oldukça yoğun olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Bunun yanında Y4’ün, bu durumdan memnun olan veliler kadar memnun olmayan velilerin de olabileceğini, din eğitimi almak istemeyenler için de alternatif dersler oluşturulabileceğini belirttiği, Y1 ve Y3’ ün de başlarını sallayarak bu görüşe katıldığı görülmüştür. Görüldüğü üzere bazı yöneticiler bu durumdan rahatsızlık duyacak bir kesimin de olabileceğine dikkat çekmiş, ama din eğitimi dersini seçmek istemeyenler için alternatif sosyal etkinlik vb. içerikli dersler sunularak tolere edilebileceğini belirtmişlerdir. Genel olarak okul yöneticilerinin yaygın kanaatine göre velilerin bu durumu hoş karşılayacakları, zaten bu yönde istek ve taleplerin olduğudur. Diğer yandan bakıldığında ise din eğitimi faaliyetini talep etmeyen veliler ve öğrenciler için ise istekleri doğrultusunda alternatif derslerin oluşturulabileceği, herhangi bir mağduriyete sebebiyet verilmeden okul öncesi kurumlarında din eğitimi-öğretimi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi imkân dahilindedir. Ayrıca; Genel cevaplara bakılarak okul öncesi eğitimi içine yetkin kişiler tarafından dini içerikli derslerin seçmeli bir şekilde eklenmesinin faydalı olacağı doğrultusunda bir kanaatin olduğu, talep etmeyen öğrenciler için ise alternatif programların işleme konulabileceği konusunda görüş birliği olduğu görülmektedir.

3.1.3. Okul Yöneticilerinin, Erzincan İl Müftülüğünün Organize Ettiği Kursların Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri

Erzincan İl Müftülüğü tarafından organize edilen okulöncesi Kur’an kursları hakkında okul yöneticilerinin ne düşündüklerini tespit etmek amacıyla; “Erzincan İl Müftülüğünün organize ettiği kursların eğitim-öğretim faaliyetleri hakkında görüşünüz nedir?” sorusu değerlendirildiğinde; öncelikle Erzincan İl Müftülüğü tarafından gerçekleştirilen kurslar hakkında okul yöneticilerinin detaylı bilgi sahibi oldu görülmektedir. Örneğin Y1’e göre müftülüğün ve bünyesinde okulöncesi Kur’an kurslarında çalışan usta öğreticilerin ellerinden geleni yaptıklarını söyleyerek takdir etmişler, ancak bununla birlikte görev alan personelin pedagojik anlamda eksikliklerinin de olduğunu belirtmişlerdir. Okul öncesi Kur’an kursu usta öğreticilerinin bu eksiklerinin uygulamada ortaya çıktığı, donanım ve formasyon açısından kendilerini geliştirmelerinin elzem olduğu yöneticiler tarafından özellikle vurgulanmıştır. Yine Y1, kurslardaki yönetim sıkıntısına da dikkat çekmiştir. Yani Erzincan Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okulöncesi okullarında kendi okul yöneticilerinin idaresinde bir plan ve düzen içerisinde dersler işlenirken, müftülüğe bağlı kurslarda yönetici olmaması sebebiyle yönetim boşluğundan kaynaklanan sıkıntıların meydana geldiğini belirtmiştir. Y2 ise yaşanan sınıf içi sorunlarına değinerek, bir

okul öncesi öğreticisinin Kur'an öğretirken öğrencilerle birebir ilgilenmesi gerektiğini ve mevcut usta öğretmenlerin birçoğunun sınıf yönetimini başarılı bir şekilde sağlayamadıklarından öğrencilerin boş kalıp sıkıldıklarını ve sınıfta disiplin sorunlarının ortaya çıktığını söylemiştir. Oysa okulöncesi okulların fiziki olarak yeterliliği ve öğretmenlerin sınıf yönetiminde genel olarak başarılı oldukları bilinen bir gerçektir. Bunun yanında stajyer öğrenci uygulamasıyla sınıfta öğrencilerin boşta kalmalarına fırsat verilmediği için okulöncesi öğretiminde sınıf yönetimi sorunlarının minimuma indirildiğini belirtmiştir. Y3, öğrenci velilerinden duyduğu kadarıyla okulöncesi usta öğretmenlerinin pedagojik formasyon eksiklerinden kaynaklı disiplin problemleri yaşandığını bildiğini, Y4 ise benzer şekilde pedagojik formasyon eksikliği olan usta öğretmenlerin sınıf hakimiyetinde sorun yaşadıklarını gözlemlediğini ifade etmiştir.

Kur'an kurslarında yaşanan sorunlara okul yöneticilerinin çözüm önerilerini ortaya koymak amacıyla yöneltilen "Diyabetin kurslarında yaşanan sorunlara yönelik neler yapılabilir?" sorusuna ise kurum yöneticilerinin önerileri ise usta öğretmenlerin teorik bilgisini artırmaya yönelik seminer ve eğitimler haricinde okulöncesi kurumlarında öğretmenlerin rehberliğinde staj yapımları şeklinde uygulamalı eğitimdir.

3.1.4. Okul Yöneticilerinin Okul Öncesi Programına Seçmeli Din Eğitimi Dersinin Eklenmesi Hususundaki Görüşleri

Okul yöneticilerinin okulöncesi programı içinde din eğitimi/öğretimi verilmesiyle ilgili görüşlerini ortaya koymak için sorulan; "Resmi okulöncesi kurumlarında din eğitimi-öğretimi ihtiyacının karşılanması hususunda görüşünüz nedir? Nasıl bir model öngörürsünüz?" sorusu üzerine okul yöneticilerinin çoğunluğu Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin hayatı gibi seçmeli din derslerin resmi okulöncesi müfredatına eklenip okul öncesi programı içinde verilmesi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir (Y1, Y2, Y3). Ayrıca Y1; okul öncesi öğretmenin gözetiminde Kur'an kursu usta öğretmenlerinin kurumda gelip ders vermesini de önermiştir. Bu önerinin muhtemel sebebi, mesleki yönden bir sıkıntısı olmayan din öğretmenlerinin pedagojik açıdan eksiklerinin bu şekilde tamamlanmaya çalışmasıdır. Yine Y3, okulöncesi müfredatı içinde işin ehli Kur'an kursu usta öğretmenleri tarafından din eğitiminin verilmesi gerektiği hususunda öneri sunmuştur. Y4 ise din eğitimi için okul öncesi kurumdan ziyade müftülüklerden yardım istenmesini önermiştir. Bu önerisine gerekçe olarak okulun bulunduğu çevre itibarıyla din eğitimini isteyen veliler kadar istemeyen velilerin de bulunacağından, derslerin planlanmasında sorun yaşanabileceği kaygısını ifade etmiştir. Genel olarak din eğitiminin çoğunlukla okul öncesi müfredatı içine yedirilerek ve alanında uzman kişiler tarafından verilmesinin önerildiği görülmektedir.

3.2. Okul Öncesi Öğrenci Velilerinin Görüşleri

Kurum yöneticileriyle yapılan odak grup görüşmesinin ardından çalışmanın bu bölümünde velilerin bireysel görüşme sırasında verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular ve bu bulgulara dair bilgiler verilecektir.

3.2.1. Okul Öncesi Öğrencilerinin Din Eğitimi İhtiyacı

Velilerin “Çocuklarınıza din eğitimi-öğretimi aldırma ihtiyacı hissettiniz mi? Eğer cevabınız evetse nedenleri nelerdir?” sorusuna velilerin tümü olumlu yanıt vermişlerdir. Ayrıntılı bir şekilde velilerin cevapları analiz edildiğinde onların çoğu (V2, V8, V10, V13, V14, V15, V16, V17, V18, V21, V22, V23, V24), çocuklarının dinlerini güzel bir şekilde öğrenmelerini gerekçe göstermiş ve bu yüzden evlatlarının din eğitimi almasını istediklerini belirtmişlerdir. Bunların yanında V3, V5, V11 çocukların küçük yaşta zihinlerinin dinç olduğunu, daha çabuk ve öğrenmenin daha kalıcı olacağını savunarak din eğitimlerini almaları gerektiğini vurgulamışlardır. V4, ilk çocuğuna ilkokuldan sonra din eğitimi aldırıldığını, 3 sene cami kurslarına gönderdiğini fakat çok fazla faydasını görmediğini söylemiş, daha sonra okul öncesi Kur’an kursuna diğer kızını gönderdiğini ve çok memnun kaldığını ifade etmiştir. V9 ise çocukların bu kurslar sayesinde dinlerini daha iyi yaşayacaklarına ve daha az yanlış yapacaklarına inandığı için din eğitimini öncelemiştir. Verilen cevaplara bakıldığında her veli kendine özgü gerekçeler sunarak fikirlerini beyan etmiş, çocukları için verdikleri kararları destekleyen cümleler kurmuşlardır. Bu görüşlerden bir diğeri ise V1’dir. O, 45 yaşında, 4 çocuk sahibi ve ortaokul mezunu olması sebebiyle çocuğuna yeteri kadar din eğitimi veremediğini düşündüğü için kursa gönderip din eğitimi almasını istemiştir. Yine V2 ve V12 de çocuğun daha iyi eğitim alacağı ve anne babadan ziyade otoritesini daha çok saydığı bir öğretmenden eğitim almasını istediğini belirtmiştir. Görünen odur ki tüm veliler çocuklarına din eğitimi-öğretimi aldırma ihtiyacı sebeplerini kendine özgü gerekçelerle dile getirmişlerdir.

Çocuklarına din eğitimi/öğretimi ihtiyacı hissettiğini belirten velilere şu soru yöneltilmiştir: “Çocuğunuzun/Çocuklarınızın din eğitimi-öğretimi ihtiyacını nasıl karşıladınız?” Bu soru karşısında velilerin verdiği cevaplar ise büyük oranda diyanetin açtığı okul öncesi kurslara gönderdikleri, geri kalan kısmın ise çocukları camilere gönderdikleri şeklinde olmuştur. Camiye gönderen velilerin aslında ilk çocuklarını çeşitli sebeplerden ötürü (imkânlarının olmayışı, o zamanlarda bu tarz kursların olmadığı vb.) camilere gönderdikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır (V1, V3, V6, V8, V14, V15, V18, V19, V20, V21, V24). Örneğin V6, o zamanlarda camilerde eğitim verildiğinden ötürü camiye tercih ettiklerini söylemiştir. Ayrıca V12, V14 ve V17; ilk başlarda kendilerinin çocuklarına din eğitimi vermeye çalıştıklarını, ancak anne babanın öğretmesiyle öğretmenden ders almanın bir olmayacağını düşünerek kursa göndermeye karar verdiklerini söylemişlerdir. Genel olarak mahalle camilerinde verilen yaz Kur’an kurslarının okul öncesi Kur’an kursları açılmazdan evvel veliler tarafından tercih edildiği, okul öncesi Kur’an kursları açılınca tercilerin o yöne kaydığı anlaşılmaktadır.

3.2.2. Okul Öncesi Kur’an Kurslarının Tercih Edilme Nedenleri ve Beklentiler

Alternatif dini grupların organize ettiği kurslara göre okulöncesi Kur’an kurslarına velilerin çocuklarını gönderme nedenlerini ortaya koymak adına sorulan; “Çocuğunuzun/Çocuklarınızın din eğitimi-öğretimi ihtiyacını karşılamak amacıyla Erzincan İl

Müftülüğünün organize ettiği kursları tercih etme sebebiniz nedir?” sorusuna cevaben, veliler kursların Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde açılması sebebiyle daha güvenilir buldukları ve bu yüzden çocuklarını bu kurslara gönderdiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Kursun lokasyon olarak evlerine yakın olan okul öncesi kurumunun içinde olması velilerin tercihini etkileyen diğer önemli bir etkidir. Bununla birlikte V12 ve V13, arkadaşlarından aldıkları tavsiyeler üzerine kursa çocuklarını gönderdiklerini, yine V13 ek olarak ekonomik yönden de uygun olduğu için tercih ettiğini belirtmiştir. Ayrıca iki velinin (V15, V16) çocuklarının bu kursa okul öncesi ile birlikte olması sebebiyle alışkın oldukları için tercih ettiklerini ifade ettikleri, birkaç velinin ise (V14, V18, V19, V20) kurumlarındaki eğitimin çok iyi olduğunu ve çocukların dinlerini daha iyi öğrenmesini istedikleri için gönderdiklerini söylemişlerdir. Sonuç olarak kursların Diyanet bünyesinde olması, insanların evlerinin yakınında yer alması, eğitiminin iyi olması bu kursların tercih edilmesinin ana sebeplerinden olduğu görülmüştür.

Okulöncesi Kur'an kurslarından velilerin beklentilerini tespit etmek amacıyla; “Erzincan İl Müftülüğünün organize ettiği kurslardan beklentiniz ne idi?” ve “Ne buldunuz?” sorularına verilen cevaplara bakıldığında; çocuklarının dinlerini güzel bir şekilde öğrenmeleri ve İslam'ın temel şartlarını benimsemelerini arzu etmeleri şeklinde tanımlamak mümkündür. Velilerin çocuklarının dinlerini iyi öğrenmelerinden kastın; ilk olarak Kur'an okumayı öğrenmek, dua ezberlemek, namaz ve peygamber sevgisi kazanmak şeklinde açıkladıkları görülmüştür. Kursun sonunda bu istek ve beklentilerin karşılandığı, hatta V5 ve V7 bekledikleri eğitimden çok daha fazlasını aldıklarını belirterek memnuniyetlerini ifade etmişlerdir.

Okulöncesi Kur'an kursuna çocuğunu gönderen velilerin mevcut durumdan memnun olup olmadıkları sorulduğunda; yarıdan fazla velinin memnun kaldığı tespit edilmiştir (V1, V2, V3, V4, V5, V6, V8, V9, V10, V12, V15, V18, V19, V20, V22, V23). V12 ise beklentisinin başta karşılandığını, daha sonra kurs öğreticisinin değişmesiyle verimin düştüğünü belirtmiştir. Memnuniyetlerini ifade edenler kadar beklentilerinin tam olarak karşılanmadığını söyleyenlerde mevcuttur. Örneğin birkaç veli (V1, V8, V9) beklentilerinin kısmen karşılandığını Kur'an okumaya geçme gibi bazı konularda eksikliklerin olduğunu belirtmişlerdir. Yine Velilerin bir kısmı çocuklarının çeşitli sebeplerden ötürü kursa devam edemediklerinden dolayı verim alamadıklarını bildirmişlerdir (V13, V16, V21, V24). Genel olarak Kur'an'a geçme gibi çeşitli aksaklıklar yaşadığını bazı veliler belirtmiş olsa da yaygın kanaat okulöncesi kurslardan alınan dini eğitimin fayda sağladığı doğrudur.

3.2.3. Okul Öncesi Kur'an Kurslarının Tercih Edilmeme Nedenleri

Öğrenci velilerine çocukların kursa devam edip etmediğini tespit etmek amacıyla; “Çocuğunuz kursa devam etti mi?” sorusu yöneltildiğinde velilerin yirmi dördünden beşi hariç, on dokuz kişi çocuğunun kursa devam ettiğini belirtmiştir. Geriye kalan beş veli ise (V11, V13, V17, V21, V24), gerek zamanın çok uzun olduğundan dolayı yorulduğunu öne sürerek gerekse sıkıldığını ve yeterli verim alamadığından dolayı devam etmediğini,

kursu bıraktığını ifade etmiştir. V10 ise bu konuyla alakalı olarak güz döneminde faydalı olduğunu belirtmiş fakat aynı faydayı yaz döneminde alamadığını ekleyerek kursa devam etmediğini beyan etmiştir. Görülüyor ki her ne kadar baskın çoğunluk çocukların kursa devam edip faydalandığını söylese de bazı veliler de bu durumun aksine çeşitli sebeplerden ötürü kursa devam etmediklerini açıklamışlardır.

Öğrencilerin okula devamsızlık nedenlerini irdelemek maksadıyla alt soru olarak “Çocuğunuz zaman zaman kursa devam konusunda sıkıntı yaşad mı, devam etmemek istedi mi mesela?” sorusu sorulmuştur. Verilen cevapların bir kısmı (V1, V8, V9, V11, V12, V13, V14), çocukların kursa gitmek istememeleri yönünde diğerleri ise sıkılmadan, severek gittikleri yönündedir. Ayrıca V12 çocuğunun başlarda kursa severek gittiğini ancak daha sonra öğretmenin değişmesi sonucunda öğrencisinin uyum problemi yaşaması sebebiyle kursa devam etmek istemediğini beyan etmiştir.

Araştırmada bazı velilerin öğrencilerini başlangıçta kurslara isteyerek göndermelerine rağmen daha sonra çeşitli sebeplerle kurstan aldıkları tespit edilmiştir. Kurstan alma nedenlerini belirlemek amacıyla velilere şu soru sorulmuştur: “Erzincan İl Müftülüğünün organize ettiği kurslardan öğrencinizi alma sebebiniz ne idi? Alınan cevaplara göre; çocukların kursta sıkılması temel gerekçe olarak görülmüştür (V11, V12, V13, V17). Ayrıca kurstaki usta öğreticilerin pedagojik açıdan yetersiz olduğunu ifade ederek memnuniyetsizlik sebebiyle kurstan aldıklarını (V11, V12), öğrencinin devam etmeyi istememesi (V13) ve çalışan personelin tavırlarından hoşnut olmadığı için aldığını (V24) ifade edenlerde mevcuttur. Sonuç olarak öğrencilerin kurstan ayrılmalarına temel neden olarak sıkılmalarının gösterilmesi, daha önce okul yöneticilerinin işaret ettiği usta öğreticilerdeki pedagojik formasyon eksikliği ve başarısız sınıf yönetimi bulgusunu destekler mahiyettedir.

3.2.4. Resmi Okul Öncesi Kurumlarında Çocuğun Din Eğitimi İhtiyacının Karşılanması Hususunda Velilerin Görüşleri

Öğrencilerini hem okulöncesi eğitimi hem de Kur`an kursuna gönderen velilere sorulan; “Resmi okulöncesi kurumlarında çocuğunuzun din eğitimi-öğretimi ihtiyacının karşılanması hususunda görüşünüz nedir?” sorusuna, velilerin tamamı- ki bazıları çeşitli şartlar sunarak da olsa-olumlu yanıt vererek çocuklarını göndereceklerini ifade etmişlerdir. Talep ettikleri bazı hususlar da veliden veliye göre değişen “öğrencilerin yorulması” ölçütüdür. Kimi veliye göre öğleden sonra ders olduğunda çocukta daha az yorgunluk hâkim olur düşüncesi varken diğer kısım velilerde öğleden sonra ders olunca çocukların daha çok yorulacağı fikri mevcuttur (V1, V6, V8, V10). Bir diğer grup veli (V2, V3, V4, V5, V7) ise zamanın yeterli olmayacağını düşünseler de yine okul öncesi eğitimine dahil edilen seçmeli din eğitimi kursunu tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Başka bir pencereden bakan V9, V12 ve V22 ise öğretmenlerin pedagojik formasyon bakımından daha donanımlı olacaklarını iddia ederek çocuklarını bu kurslara göndermek isteyeceklerini vurgulamışlardır. Görünen o ki veliler başka açılardan olaya yaklaşmış olsalar da

okul öncesi eğitimine dahil edilecek din eğitimine çocuklarını göndermeyi düşündükleri şeklindedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Okulöncesi eğitimin çocukların gelişiminde ve sonraki eğitim-öğretim hayatlarındaki başarısına katkısı günümüzde herkes tarafından kabul edilmiş yadsınamaz bir gerçekliktir. Okul öncesi seviyesinde açılan Kur'an kurslarına büyük bir ilginin olduğu ve bu talebin resmi okulöncesi eğitimine olan ilgiyi de artırdığı hem okul yöneticileri hem de velilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Okul yöneticileri ile velilerinin ortak beklentisi, erken yaşta çocukların aldıkları din eğitiminin, onların gelecekteki dini hayatlarını olumlu yönde etkileyeceği, küçük yaşta öğrendikleri dini bilgilerin daha kalıcı olacağı ve öğrendikleri dini bilgileri unutmayacakları şeklindedir. Bu bağlamda okulöncesi düzeyinde din eğitimi veren kurslar açılmadan önce de velilerin bu amaçla çocuklarını camilerde açılan yaz Kur'an kurslarına gönderdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum okul öncesi din eğitiminin geçmişten beri dindar ailelerinin çocuklarına kazandırılmasını istedikleri önemli bir eğitim ihtiyacı olarak görüldüğünü ortaya koymaktadırlar. Nitekim bu ihtiyaç resmi raporlara da yansımıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) faaliyet raporuna göre 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında 4-6 yaş grubunda 5.575 kursta, 90.657 erkek, 91.151 kız olmak üzere toplam 181.808 öğrenci eğitim görmüştür (Komisyon, 2020).

Velilerin öğrencilerine kazandırılmasını istedikleri en öncelikli din eğitimi içeriğinin Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuma yetkinliğinin olduğu görülmektedir. Bunu takiben ibadetlerin yapılışı ve ibadet sevgisinin kazandırılması hususunun önemsendiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda veliler kurslardan genel olarak memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak beklentilerinin karşılandığını/kısmen karşılandığını ifade eden veliler olduğu gibi verilen din eğitiminden memnun olmayıp beklentilerinin tam olarak karşılanmadığını düşünen veliler de mevcuttur. Nitekim bu hususta usta öğreticilerde birtakım eksiklerin olduğu okul yöneticileri tarafından da tespit edilmiştir. Bu eksikler okul öncesi Kur'an kurslarında kurumsal bir yönetim anlayışının olmaması ve görevli usta öğreticilerin pedagojik formasyon eksikliğinden kaynaklı olduğu yönündedir. Zira bazı velilerin öğrencilerini bu sebeple okuldan almak zorunda kaldıkları kendileri tarafından ifade edilmiştir. Okul öncesi Kur'an kurslarında görevli usta öğreticilerin yeterlilikleri ile yapılmış pek çok araştırma mevcuttur. Yapılan araştırmaların ortak noktası okulöncesinde görevli usta öğreticilerin pedagojik formasyon ve öğretim yöntem tekniklerinin kullanımında kendilerini yetersiz görmeleridir (Gün, 2016; Karasu, 2019; Öz, 2017; Üzümcü & Çınar, 2020; Yorulmaz, 2013). Araştırmamızın sonuçları, ilgili araştırma sonuçları ile tutarlıdır.

Kur'an kurslarında görevli usta öğreticilerin formasyon ve öğretim ile yöntem eksikliklerinin giderilmesi hususunda yöneticilerinin ortak teklifi okulöncesi eğitim kurumlarında uygulamalı staj yapmaları olmuştur. Okul öncesi Kur'an kurslarında görevli öğretmenler ile ilgili yapılan bazı araştırmalarla çalışmamız benzer sonuçlara ulaşmış, ilgili personelin uygulamalı eğitime tabi tutulmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bununla bir-

likte kısa süreli eğitimler usta öğretmenlerin yetiştirilmesi hususunda geçici çözüm olmakla birlikte meseleye daha kalıcı çözümler üretilmesi gerekir. Çünkü bu konuda yapılan çalışmaların ortak sonucu Kur'an kursu usta öğretmenlerinin kapsamlı ve uzun süreli bir eğitime tabi tutulmalarıdır(Gün, 2016; Karasu, 2019; Öztürk, t.y.; Tosun & Çapcıoğlu, 2015).Bu konuda Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş'ın üniversitelere okulöncesi din eğitimi veren bölüm açılması çağrısı bu konuda dikkate alınması gereken bir öneri olarak göze carpmaktadır(Alkan, 2019).

Okulöncesinde din eğitimi veren kurumların Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde olması veliler için bir tercih nedeni ve güven unsurudur. Kanaatimizce 2016 yılında yaşanan menfur FETÖ darbesi velilerin bu konudaki hassasiyetlerini artırmıştır. Bu bağlamda din eğitimi gibi önemli ve hassas bir faaliyetin devlet gözetiminde yapılmasının velilerin tercih sebebi olması anlaşılabilir bir durumdur ve devlet kurumlarının güvenilirliği açısından da oldukça memnuniyet verici bir hadisedir

Erken çocuklukta din eğitiminin resmi okulöncesi müfredatında seçmeli olarak sunulması hem okul yöneticileri hem de veliler tarafından olumlu karşılanmış ve okul öncesi eğitimi için teşvik edici olacağı ifade edilmiştir. Zira önerilen bir eğitim-öğretim modeli mevcut eğitim-öğretim faaliyetlerinde yaşanan birtakım sorunları ortadan kaldıracacağı gibi fiziki olarak ekstra okul binası ihtiyacını ortadan kaldıracaktır. Yine okulöncesi eğitimi için uygun yapılan okul binalarında din eğitimi faaliyetlerinin yapılması bu dönem çocukların oyun vb. ihtiyaçlarını karşılayacak fiziki mekanlarında fonksiyonel olarak kullanılmasının sağlanması eğitim ekonomisi için tercih edilen bir durumdur. Zira eğitim-öğretim faaliyetleri için inşa edilen bu okul binalarından maksimum fayda sağlanması beklenen hatta arzu edilen bir husustur. Karasu(2019), "Kur'an kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Din Eğitimi: Muş İli Örneği" adlı araştırmasında okulöncesi kurumlarında Muş İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve İl Müftülüğü arasında yapılan protokol gereği usta öğretici olarak görevlendirilen ve okulöncesi öğretmenleri ile birlikte derse giren personelin "okul idaresi, ana sınıf öğretmeni ve veliler ile sıkıntı yaşamadığı, usta öğretmenlerin okul idaresi ve okulöncesi öğretmenlerinden çok şey öğrendikleri ve velilerin tamamının çocuklarının din eğitimi almasını istediklerini tespit etmiştir. Araştırmamız sonuçları bu tespiti destekler niteliktedir.

Ayrıca Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) 2018 verilerine göre Türkiye'de okulöncesi eğitimi %37 ile dünya ülkeleri arasında son sıralarda yer almaktadır. Okul yöneticilerinin ifadeleri ile okulöncesi binası kullanılarak öğleden sonra verilen din eğitimi kurslarına yoğun talebin okulöncesi kurumlarına devam eden öğrenci sayısını arttırdığı yönündedir. Bu bakımdan seçmeli din eğitimi dersi içeriği sunulan okul öncesi kurumlarını daha cazip hale getirebilir.

4.1. Okul Öncesinde Din Eğitimi İçin Bir Öneri

Okul yöneticilerinin tespitleri ve önerileri ile öğrenci velilerinin görüş ve beklentileri nazara alındığında; okulöncesinde din eğitimi talepleri T. C. Anayasasının42. maddesinde vücut bulan "...Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz." ifadesi gereği

olarak resmi okulöncesi eğitimi ve müfredatına dahil edilerek seçmeli olarak sunulmalıdır. Bununla birlikte din eğitimi talebi olamayan öğrenciler için alternatif ders içerikleri konularak bu konuda bir zorlamaya meydan verilmemesi, mevcut durum ve yaşanan aksaklıklar nazara alındığında uygun, pratik ve ekonomik bir çözüm yolu olarak ortaya çıkmaktadır(Bu makale yayına hazırlandığı sırada 20. Millî Eğitim Şurası toplanmış ve şurada “Okul öncesi öğretim programında çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak din, ahlak ve değerler eğitimi yer alması” gerektiği hususu alınan kararlar arasında yer almıştır (<https://ttkb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-suralari/dosya/12>).

Ayrıca okulöncesi okullarına din eğitimi verebilecek İlahiyat Fakültesi mezunlarının atanabilmesi için norm kadro oluşturulması da derslerin yetkin ve ehil öğretmenler tarafından verilmesi bakımından önemlidir. Yine okulöncesi kurumlarında seçmeli din eğitimi dersleri için öğretmen temini hususunda sorun yaşanılması durumunda müftülüklerde görev yapan yüksek öğretim mezunu uzman personellerden ek ders ücreti karşılığı faydalanılması da ayrıca değerlendirilebilecek alternatif bir çözüm yolu olarak ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Alkan, B. (2019, Eylül 27). *Erbaş'tan okul öncesi din eğitimi programı talebi*. Web: www.aa.com.tr adresinden 05 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- Ayhan, H. (2014). *Türkiye’de din eğitimi(C. 1-3)*.İstanbul: DEM Yayınları.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed. H. Aydın.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*.(Çev. Ed. S. B. Demir ve M. Bütün). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dam, H. (2017). Çocukluk dönemi din eğitimi. M. Köylü. (Editör). *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık,s.51-97 deki bölüm.
- Eğitim Terimleri Sözlüğü. (1974). *Eğitim*. Web: sozluk.gov.tradresinden04 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- Genç, M. F. (2019). Diyanet işleri başkanlığı’na bağlı 4-6 yaş grubu Kur`an kurslarında din eğitimi. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 506-521.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev. Ed. A. Ersoy ve P. Yalçinoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gün, A. (2016). Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur`an kursu eğitimi: Samsun ili örneği. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7, 33-66.
- Karaca, A. S. (2020). *Diyanet işleri başkanlığı 4-6 yaş kur`ân kursu öğrencilerine uygulanan değerler eğitiminin öğretici görüşleri açısından incelenmesi*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Karasu, T. (2019). Kur`an kursu öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde din eğitimi: Muş ili örneği. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 51, 479-500.
- Komisyon. (2020). *DİB faaliyet raporu*. [İdare faaliyet raporu]. Web: www.diyamet.gov.tr adresinden 28 Haziran 2021 tarihinde alınmıştır.
- Korkmaz, M. (2020). 4-6 Yaş grubu Kur`an kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlikleri üzerine bir araştırma. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (53), 237-261.
- Mehmedoğlu, Y. (2004). *Ahlâki ve dini gelişim (çocuğum değerlerimizi öğreniyor)*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma, desen uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Oktay, A. (1990). Türkiye’de okul öncesi eğitim. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 151-160.
- Oruç, C. (2017). Erken çocukluk dönemi din eğitimi. M. Köylü. (Editör). *Gelişimsel basamaklara göre din eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, s. 1-49’ daki bölüm.
- Öz, A. (2017). Yaz Kur`an kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlikleri: Bolu ili örneği. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 21(1), 425-464.
- Öztürk, N. (t.y.). *Okul öncesi dini eğitim: “Kur`an kursları okul öncesi din eğitimi projesi” ve öneriler*. SETA. Web: www.setav.orgadresinden 06 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Tosun, C. ve Çapcıoğlu, F. (2015). 4-6 Yaş Kur`an kursları öğretim programının dini gelişim kuramları çerçevesinde incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 705-720.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe Sözlük*. Web: https://sozluk.gov.tr adresinden 02 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.
- Üzümcü, M., & Çınar, N. (2020). Öğreticilerine göre diyanet 4-6 yaş Kur`an kursları (Çorlu örneği). *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 7(1), 7-51.
- Yazıbaşı, M. A. (2020). Kur`an kursu öğretmenlerine göre 4-6 yaş Kur`an kursu öğreticisi, öğrencisi ve öğrenci velisinin ihtiyacı ve beklentileri (Kırıkkale örneği). *Dini Araştırmalar*, 23(57), 95-116.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yorulmaz, B. (2013). Kur`an kursu öğretmenleri ile cami görevlilerinin okul öncesi ve ilköğretim 1. kademe öğrencilerine ders verme durumlarına ilişkin öz algıları (İstanbul örneği). *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(39), 149-162.

Etik Kurul Kararı

T.C

**ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI**

Etik Kurul Toplantı Tarihi	29/05/2020
Protokol no	05/01
Araştırma Başlığı	Okul yöneticileri ve veli görüşleri ışığında okul öncesinde din eğitimi: mevcut durumdan ideal olanı tanımlama
Araştırma Türü	Nitel, tanımlayıcı araştırma
Araştırmacılar	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Zeki Göksu
Karar	Başvuru yaptığınız araştırma dosyanız etik açıdan uygun bulunmuştur.

29/05/2020

**İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanı
Prof. Dr. Ergün Kutlusoy**